

Nepředmětnost a čas / Čas a nepředmětnost

Nepředmětná skutečnost je v jistém smyslu „ještě neuskutečněná“ skutečnost; to nám ovšem připomíná tzv. „možnost“. Vskutku je mezi „možností“ a „nepředmětností“ dost významný vztah: stejně jako „možnost“ míří k uskutečnění, míří k uskutečnění také nepředmětnost. Musíme si také uvědomit, že to, čemu my dnes říkáme možnost (a čemu už Římané říkali „*potentia*“), má v řečtině ještě jeden význam, jednu konotaci jakoby navíc: DYNAMIS. Přece však tu jsou také důležité rozdíly. Pro Aristotela ani pro pozdější myslitele neměla žádného smyslu ryzí DYNAMIS, ryzí „možnost“, pokud tím rozumíme „možnost“, která se nejen nestala (aktuální) „skutečností“, ale která se takovou skutečností ani stát nemůže, nesmí a nemá. Aristotelés sice každé uskutečnění (pokud není už „konečné“) chápe jako „možnost“, totiž právě možnost dalšího uskutečňování (to samo by ovšem zasluhovalo větší pozornosti), ale tím velmi relativizuje, oslabuje rozdíl mezi nepředmětností a předmětností, které – v našem pojetí – nejen mohou, ale vnitrosvětčně dokonce vždycky musí být velmi těsně spjaty v jednotu, musí se k sobě vztahovat, jsou na sobě zvláštním způsobem v každé chvíli závislé a nemohou „existovat“ ani „fungovat“ odděleně, samostatně, jsouce jen dvojí stránkou téže „skutečnosti“, která je v „pohybu“, ve „vývoji“ či rozvoji, na „cestě“ uskutečňování a zvláštního spojování minulosti i budoucnosti s aktuální přítomností. Pro Aristotelovu DYNAMIS je „čas“ jen jakousi formální záležitostí, na které věcně (materiálně) moc nezáleží. Pro vztah nepředmětné a předmětné stránky jedné a téže skutečnosti (jsoucna-události) je čas integrální součástí takového jsoucna, je jeho vlastním (přivlastněným) časem, tj. nejen jeho „aktualitou“, nýbrž zároveň jeho „budostí“ a „bylostí“, které se všechny proměňují spolu s ním, s jeho událostným děním. O nepředmětné stránce můžeme tedy mluvit jen za předpokladu, že ji nějak vztáhneme k času, resp. když ji budeme chápat jako bytostně spjatou s časem, především ovšem a na prvním místě s časem oním jsoucnem-událostí přivlastněným. Nepředmětnost není oddělitelná od časovosti (resp. časování, tj. aktivního úsilí, vždy vztaženého nejen k okolí, a nejen k vlastnímu „bytí“, „jestvování“, tj. výkonu svého vlastního dění, nýbrž vztaženého aktivně také k času nejen vlastnímu, ale „obecnému“), a tedy jak vlastní, přivlastněné a po celou dobu událostného dění přivlastňované, tak „okolní“, tj. k přivlastněným časům jiných událostí, atd.

(Písek, 070312-3.)